

Zajímavosti z dějin města nejen s koncovkou v letopočtu 2 a 7.

**Připomeňme si ještě jednou události, které se staly v historii i v současnosti
našeho města a jeho obyvatel.**

- **1377** se poprvé připomínají vsi Kružberk a Staré Těchanovice. V tomto roce je také poprvé zmiňovaná ves Nové Lublice pod názvem Scoschotndorf. Předchůdkyní Nových Lublic v 1. polovině 14. století byla ves Krkošice. Název Nové Lublice (Neu Lublútz) se užívá od roku 1672.
- **1397** je připomínána ves Hřčivald (Lesy). V roce 1950 započalo v této obci kvůli výstavbě Kružberské přehrady vysídlování, které bylo dokončeno do roku 1970.
- **1517** přijali první cechovní pořádek z Hlubčic budišovští ševci, který jim téhož roku potvrdil biskup Thurzo.
- **1522** potvrdil cechovní pořádek biskup Jan Doubravský cechu pekařskému.
- **1522** byla potvrzena privilegia biskupem Janem Doubravským rychtě ve Starých Oldřůvkách. Do konce 15. století se vyskytuje několik zkomolených názvů této vsi – Staroutrudorsf, Alt-Ulrisdosrf, Stará Ves, německy Altendorf.
- **1557** potvrdil biskup Jan Mezona z Telče Starým i Novým Oldřůvkám odúmrť. Staré Oldřůvky měly v té době 230 obyvatel a Nové 144 obyvatel.
- **1557** zemřel budišovský fojt Václav Hatlák. Městská rada požádala biskupa Marka Khuena, aby fojtství prodal městu. Biskup žádosti vyhověl a v roce 1558 přešlo fojtství do majetku obce se vším co k němu patřilo: 3 lány pole, 4 sedláci, jeden zahradník, 3 mlýny a louky. Zároveň biskup dovolil, aby byl bývalý fojtský dům přeměněn na radnici.
- **1567** se poprvé uvádí v Budišově škola – farní. V letech 1627 a 16472 tato škola vyhořela.
- **1577** bylo znovu potvrzeno za biskupa Jana Mezouna městu a poddanským vším osvobození od odúmrť z roku 1389 s tím rozdílem, že pokud se o dědictví po zemřelém poddaném nikdo nehlásil, nepřipadlo toto dědictví biskupovi jako doposud, ale bylo ponecháno městu nebo příslušné vesnici. Tak velkorysé privilegium při nakládání s dědictvím neudělila svým poddaným žádná jiná vrchnost na Moravě. Toto privilegium potvrdil i pro ves Šumvald/Podlesí.
- **1592** odsoudil biskup Jan Pavlovský jistého muže ze St.Oldřůvek ke ztrátě hrdla za to, že použil své sestry jako manželky. Byl uvězněn v Libavé a ve vězení spáchal sebevraždu.
- **1592** potvrdil biskup Stanislav Pavlovský cechovní řád cechu bednářskému, kolářskému a stolařskému.
- **1612** potvrdil kardinál Deitrichštejn Budišovským všechna dosavadní privilegia a rok nato dovolil pečetit červeným voskem a udělil nový městský znak (užíván od roku 1613).
- Po Bílé hoře byl poklidný život města narušen pouze několika významnějšími událostmi. Po několika požárech vyhořelo téměř celé město (1604,1619). V červnu 1607 se na Budišovsku usadil Gaisbergrův slezský pluk, který byl známý svými násilnostmi na životech poddaných a jejich majetku. Budišovští utrpěli jejich pobytem takové škody, že kardinál Dietrichštejn ještě v témže měsíci o tom psal moravským stavům a žádal je o ochranu svých poddaných.
- **1612** poslal kardinál Dietrichštejn do Budišova Jezuity, aby misiemi vštěpovali víru zdejšímu lidu, neboť:... lid jest tu zdivočelý a neumí už ani kříž udělati“. K tomuto rozhodnutí dospěl kardinál po nedobrému působení místního faráře Jana Zimmermanna, který působil v prvních letech 17. století v Budišově, a který záhy odpadl od katolictví. Až na tento přechodný poklesek ve víře zůstali Budišovští věrnými katolíky a stáli pevně na straně své biskupské vrchnosti jak v době stavovského odboje proti císaři, tak i za třicetileté války.

- Nejhůře se vedlo budišovským poddaným za švédského vpádu r.1642. Budišov byl přitom jedním z prvních moravských měst, na které Švédové narazili. Přestože město ihned zaplatilo 500 tolarů výpalného, tak bylo Švédy vydrancováno a zapáleno. Shořelo 117 domů. Ženy a děti se zachránily útekem do lesů. Celkem poddaní z budišovského statku zaplatili Švédům válečnou kontribuci ve výši 40 000 tolarů. V tomto roce nebyla Švédů a úhrady výpalného ušetřena ani ves Šumvald. Od 1642 byly pro město Budišov vedeny gruntovní knihy.
- **1652** byl cech kolářů připojen ke kovářskému cechu.
- **1682** se narodil Jan Jiří Tschamler, pedagog, rektor kolejí ve Staré Vodě a v Ostrově. Vychovatel synů hraběte Dietrichštejna, autor pedagogických spisů o výchově.
- **1692** byly v Budišově 4 mlýny, z toho tři se dvěma mlýnskými koly, jeden s jedním kolem. Šumvald měl v uvedeném roce 275 obyvatel. Ves Guntramovice 288 obyvatel.
- V průběhu 17. století byli poddaní stále více zatěžováni nebývalými vrchnostenskými dávkami a zemskými berněmi, k nimž se navíc v letech 1691-1701 připojila velká drahota. V roce 1692 byla císařem Leopoldem I. vypsána zvláštní daň z hlavy na úhradu nákladů na turecké války. Pro účely této daně byl též na Budišovsku proveden soupis všech osob, který lze považovat za první sčítání lidu, a který poskytuje zajímavé údaje o složení obyvatel Budišova i vesnic na statku. V roce 1692 mělo město 1195 obyvatel, z toho například 250 ženatých mužů a vdovců, 284 vdaných žen a vdov a 564 dětí.
- **1717-** se v Tootzenu, **před 295 lety**, narodil známý **rakouský maršál Ernest Gideon Laudon**, který na sebe poprvé upozornil v červnu 1758, když u Domašova nad Bystřicí a Guntramaovic porazil pruský zásobovací oddíl, spěchající na pomoc pruskému králi Fridrichu II. při obléhání Olomouce.
- V první polovině 18. století, v době čarodějnických procesů na Jesenicku, se projevy čarodějnictví začaly objevovat i na Budišovsku a Libavsku. Byly tak časté, že Libavá se stala vyhlášenou čarodějnickou vesnicí po celé Evropě. Zatímco vrcholily strašné dny v Libavě a Smilově, udál se další případ v Podlesí u Budišova, kdy v březnu 1727 byl v poli nalezen mrtvý Christian Seigmund ze Šternberka, u něhož byla mimo různých věcí nalezena i lékařská kniha kteréhosí anglického lékaře. Podle zápisu o soudním výsledku v Budišově dne 1. dubna 1727 nastaly v uvedené obci ihned noční nepokoje. Jelikož tělo nebožtíka vykazovalo podle zprávy děkana Zena požadované znaky, bylo vydáno ke spálení. V říjnu 1727 začaly noční nepokoje v obci Nová Ves (nyní Nové Oldřůvky). Obec žádala, aby ze hřbitova mohla odstranit tělo Marty Kleinové, která zemřela téhož roku při sběru dřeva v lese, a aby byla podle starého zvyku pohřbena mimo hřbitov. K tomuto případu bylo vykonáno šest soudních výsledků, při kterých z výpovědí svědků vyplývá, že mrtvá Kleinová byla příčinou všech jejich potíží. Ve většině šlo o stejné jevy jako v ostatních případech na Libavsku – tlačení, tahání za vlasy, za ruce, sání, hukot, tlučení do stromu, vidění černé kočky, kroky po světnici, vydojené nebo odvázané krávy ve chlévě. Jedna žena svědčila, že se jí mrtvá osobně zjevila, tančila před ní s černým psem a při zakokrhání kohouta se ztratila. Proces skončil tím, že nebylo nalezeno svědků, kteří by potvrdili, že ubohá Kleinová se za života věnovala magii a obec nic nenamítala proti tomu, aby bylo její tělo řádně pohřbeno. Svým způsobem měla tato oblast štěstí, nebo snad osvícené soudy, protože na jiných místech stačilo i toto málo k tomu, aby se rozhořely velké čarodějnické procesy, kterým padlo za oběť velké množství obyvatel.
- **1737** byl popraven šumvaldský pacholek Ondřej Rohn, jehož tělo bylo vpleteno do kola a hlava nabodnuta na kůl proto, že ze zlosti zabil svého švagra a pána.
- **1737** podle nařízení kardinála Karla Schrattenbacha byly označeny přesné hranice mezi jednotlivými panstvími a statky a v témže roce byl vydán lesní řád pro inspektory lesů v Budišově a Libavě.
- **1747** potvrdila Marie Terezie městu stará privilegia a navíc v roce 1756 dovolila, aby se každé pondělí konaly ve městě obilní trhy. V tomto roce povolil biskup Ferdinand Troyer stavbu nového kostela za vyhořelý dřevěný kostel (1642) v Budišově. R. 1782 potvrdil výsady města též císař Josef II.
- **1752** při stavbě silnice z Budišova do Dvorců byla budišovským poddaným nařízena roční roboty 63 vozů po třech koních a 142 pěších osob. Za tuto robotu však již poddaní dostávali plat.

- **1762** bylo město přepadeno 18 000 Prusy. Po dvanácti dnech loupení a drancování město opustili.
- **1767** se narodil učitel městské školy v Budišově Fidel Porsch, kde učil roku 1787.
- **1777** byla budišovská vrchnost – olomoucké biskupství – povýšena na arcibiskupství.
- **1782** z tohoto roku je známé první jméno učitele v Herčivaldu. Byl jím Jan Jarmer.
- **1792** učil jako první učitel v městské škole Budišov Anton Scheidhauer, který mimo jiné vyučoval i ve Staré Vodě. V Libavě byl současně kostelníkem a varhaníkem.
- **1807** v tomto roce byl **F.C.I. Halaška povýšen na doktora filozofie a stal se profesorem matematiky v Brně**. V tomto roce se také připomíná jako učitelský substitut v Nové Vsi (Nové Oldřůvky) Leopold Thomas. Byl zde rovněž kostelníkem a varhaníkem.
- 1812 tento rok je považován za oficiální počátek provozu Jánských Koupelí, kdy zde majitel melčského panství Jan Tenczina postavil lázeňský dům. Ovšem již v roce 1640 je známa kyselka z nejstaršího „Janova“ pramene. Jezuité zde r. 1754 zřídili dřevěný dům pro léčení členů řádu.
- **1817** sesadil budišovský magistrát „pro troufalost“ guntramovického rychtáře Floriana Jahna.
- **1817** byly arcibiskupským dekretem zrušeny soudní úřady v Budišově i Libavě a byl zřízen nový úřad, který měl pravomoc nad všemi poddanými na obou statcích. Tento úřad, jehož sídlem se nestal Budišov, ale Libavá, byl povinen vést gruntovní knihy, spravovat sirotčí záležitosti a kromě soudních a berních věcí vést také popisná a policejní akta.
- **1837 - před 175 lety se narodil Karel Weishuhn**, pradědeček Joy Adamsonové, významný průmyslník, zakladatel popíren v Žimrovicích, který uvažoval o výstavbě Kružberské přehrady přibližně v místech, kde stojí dnes.
- **1847 – před 165 lety zemřel nejvýznamnější budišovský rodák František Ignác Kassián Halaška**. V tomto roce byla také započata výstavba věží budišovského chrámu. Svou konečnou podobu však obě věže získaly až v roce 1912.
- Na přelomu let **1872/1873** bylo otevřeno přímé poštovní spojení s Opavou, Fulnekem a Studénkou.
- **1857** byl na území města otevřen kamenolom f. Schnabel.
- V letech **1862 – 1902** učil v městské škole zasloužilý učitel Josef Hykerda. Z jeho iniciativy byla mimo jiné zřízena pokračovací škola řemeslnická.
- **Před 140 lety**, v roce 1872 rozhodla vídeňská vláda o stavbě **tabákové továrny** na území města. Již v roce 1877 byla zdejší stavitelem Aug. Bartelem dokončena stavba první tovární budovy. (Druhá budova byla dostavěna v letech 1904-1905)
- **1872** byla ve městě založena první záložna a v roce 1887 vznikla dělnická nemocenská pokladna. V roce 1892 byla zřízena městská spořitelna.
- **1877 – před 135. lety** - byla postavena nová **školní budova na dnešním Halaškově náměstí**,
- **1877** byla dokončena výstavba městské nemocnice.
- **1882** bylo ve městě zřízeno kasino.
- **1892** obdržela První moravská společnost na výrobu čedičového štěrku povolení tlučení štěrku v městském lomu parním strojem – f. Schnabel. V roce 1897 se městská rada pokoušela získat povolení ke zřízení textilní továrny, ovšem bez úspěchu.
- **1892** vznikl na území města Okrašlovací spolek.
- **1897** dosáhli Budišovští silničního spojení – zřízení silnice do Starých Oldřůvek a z Norberčan do Staré Libavě.
- **1897** vznikl Katolický spolek.
- **1902** postavena budova městského chudobince.
- 1902-1903 do tohoto období zasahují návrhy na výstavbu Kružberské přehrady, které byly přerušeny oběma světovými válkami. V roce 1952 započala betonáž přehradního tělesa.
- V roce 1912 vznikl ve městě tzn. Kinderasyl, ve kterém o děti pečovaly řádové sestry – jde o budovu a předchůdce dnešní mateřské školy.
- 1927 byly zřízeny v tabákové továrně dělnické lázně. V tomto roce byl založen ve Starých Oldřůvkách rybářský spolek.
- 1932 založili budišovští rolníci zemědělské družstvo.
- 1932 bylo ve městě ustanoveno místní sdružení soukromých zaměstnanců.

- 1947 byl v prostorách bývalé tabákové továrny zahájen provoz novým závodem Okula Nýrsko. V roce 1952 dochází k další změně výrobního programu, výrobu převzal podnik Bateria Slaný.
- 1947 byla ve městě zřízena první družstevní prodejna smíšeného zboží
- 1947 zahájil svou činnost spolek chovatelů drobného zvířectva a jeho prvním předsedou byl František Mizera.
- 1952 začalo vysídlování obyvatel z Nových Oldřůvek, které se staly součástí vojenského újezdu. V tomto roce vznikla budišovská provozovna Romo.
- 1952 započal chov ovcí v Guntramovicích se stádem čítajícím 700 ovcí plemene Valaška, které se tak stalo jedním z nejpočetnějších na Moravě.
- 1952 17.12. – začala pracovat **Meteorologická stanice na Červené hoře – 60. výročí**
- 1957 byla otevřena zvláštní škola. Ve dvou třídách se učilo 22 žáků. Ředitelkou byla jmenována Zdenka Rotreklová.
- 1962 otevírá závod LNH Budišov n.B. závodní jesle.
- 1967 bylo městské kino přebudováno pro širokoúhlý film.
- 1977 byl z elekovaného pracoviště Okresního domu dětí a mládeže v Opavě zřízen samostatný Městský dům dětí. V roce 1981 byla budova zadaptována do dnešní podoby.
- 1992 zemřel první porevoluční starosta města Josef Šuranský a do funkce starosty města byl zvolen Ing. František Vrchovecký.
- 1997 v tomto roce byla po několikaleté usilovné práci městského úřadu zahájena výstavba 1. etapy plynofikace města.

Zajímavosti na počátku 3. tisíciletí – roky 2002 a 2007

Rok 2002 – druhý rok nového století a tisíciletí je zapsán do „Černé knihy“ našich dějin, neboť téměř celé území ČR postihly velké záplavy. Po pěti letech (r.1997) jsme opět doplatili na nešetrné lidské zásahy do přírody. Záplavy způsobily hospodářství škodu kolem 70 miliard korun. Samotné naše město záplavami příliš neutrpělo. Naše město však bylo v říjnu postiženo, jako mnoho jiných měst, silnou vichřicí. Škody byly téměř srovnatelné s těmi povodňovými. Jen na katastru města muselo být zpracováno na 71 000 plm kalamitního dřeva. Mnoho vyvrácených stromů způsobilo i škody na majetku obyvatel přímo ve městě. Tento rok byl také ve znamení voleb – v červnu do Poslanecké sněmovny Parlamentu ČR a v listopadu komunální volby – volba starosty a zastupitelstva města. Starostou města byl zvolen Ing. František Vrchovecký a místostarostou Rostislav Němec.

Začněme matričními záznamy:

- v tomto roce se narodilo 27 dětí, zemřelo 36 občanů, 49 osob se přistěhovalo a 68 odstěhovalo.
- dva manželské páry oslavily v obřadní síni MÚ „Zlatou svatbu“ – manželé Hasalovi a Lutišanovi.

Nezaměstnanost se na katastru města pohybovala kolem 20%.

Zajímavosti roku:

- zastupitelstvem města schválen jeden z velmi důležitých dokumentů pro další rozvoj města - územní plán města
- zakoupením pozemku se začala odvíjet historie nejrozsáhlejší ekologické stavby na území města - výstavba čističky odpadních vod
- základní a mateřská škola fungují od tohoto roku jako příspěvkové organizace města s právní subjektivitou – v souvislosti s novou právní úpravou na úseku školství

- byla dokončena a předána do užívání rekonstruovaná budova bývalé MŠ LNH pro účely Dětského domova Budišov n.B. – 10. výročí
- vzniká první osadní výbor v integrovaných obcích – v Podlesí
- město převzalo záštitu nad akcí – prodlužování Cesty česko-německého porozumění
- vyšlo 1. vydání Pověstí Budišovska
- 7. června 2002 sloužil svou poslední nedělní mši v našem kostele P.Josef Byrtus. Po 10ti letech služby byl přeložen do Města Albrechtice na zasloužený odpočinek. Páter Josef Byrtus se přičinil o opravu střechy a části fasády kostela v Budišově, dále o opravu kostela v Guntramovicích
- se uskutečnil již 10. ročník výšlapu na Mariaskalu
- ve spolupráci s městem byla vydána brožura o historii Meteorologické stanice Červená k jejímu 50. výročí
- Správa městských lesů mění název na Správa lesů a technické služby města
- v tomto roce bylo vysázeno celkem 165 800 nových stromků a plocha městských lesů se rozšířila o 13,32 ha
- od tohoto roku je zařazen městských hasičský sbor v okresním požárním poplachovém systému
- za více jak 20ti letou činnost v SDH obdržel čestné od OV SDH pan Ladislav Zatloukal a pan František Bařina čestné uznání Města Budišov n.B. za dlouholetou funkci starosty SDH Guntramovice
- od 1.1. 2002 byl v městské knihovně uveden do provozu veřejný Internet
- v tomto roce byla dokončena první podoba webových stránek města, které byly oficiálně spuštěny 1/2003
- se uskutečnil 1. ročník pochodu na Meteorologickou stanici Červená „Pochod za dešťovým panáčkem“.
- se uskutečnil II. ročník Šampionátu mažoretek ČR
- začaly prvotní přípravy v realizaci „Naučná břidlicová stezka“, která byla dokončena s pomocí dotace Moravskoslezského kraje a uvedena do provozu v roce 2004
- městská knihovna zaznamenala celkem 22 305 výpůjček knih a časopisů
- ve školním roce 2001/2002 navštěvovalo základní školu 351 žáků a speciální třídy při ZŠ 23 dětí, mateřskou školu 108 dětí. Školní jídelna registrovala 106 strážníků – dětí z MŠ, 215 ze ZŠ a 105 cizích strážníků
- městská policie řešila v tomto roce – 68 přestupků proti občanskému soužití, 26 přestupků proti veřejnému pořádku, 28 majetkových deliktů, 36 přestupků v dopravě a 57 dalších postihů. Přestupková komise MÚ řešila 119 přestupků + 22 přestupků ještě z roku 2001
- mezi největší, co do počtu členů, zájmové organizace na území města patří TJ Spartak Budišov – nebyl uveden počet registrovaných členů, se 165 členy Český rybářský svaz MO, Český zahrádkářský svaz s 99 členy, Svaz tělesně postižených s 67 členy, Klub důchodců s 51 členy
- v roce 2002 byly tyto nejvyšší průměrné teploty - + 29,50°C a -17,4°C

Zajímavosti roku 2007

- se v Budišově narodilo 29 dětí, své ANO si řeklo 10 párů novomanželů a 8 obyvatel zemřelo
- 125 přestupků projednala na svých jednáních přestupková komise MÚ
- bylo spácháno 54 trestných činů řešených Policií ČR
- městská policie řešila 237 přestupků a událostí, 85 přestupků v dopravě. Zadržela 5 pachatelů trestné činnosti a 1 celostátně hledanou osobu
- základní školu navštěvovalo 318 žáků (škol.rok 2006/2007), mateřskou školu 91 dětí, školní družinu 54 dětí a ve školní jídelně se stravovalo 175 žáků ZŠ, 91 z MŠ, 98 dospělých
- dětský domov se staral o 23 dětí
- dům dětí a mládeže se stal odloučeným pracovištěm Krajského střediska volného času Juventus Karviná

- na Cestě česko-německého porozumění bylo položeno již 161 žulových desek
- se uskutečnil již 7. ročník Šampionátu mažorettek ČR
- tohoto roku vznikla nová podoba webových stránek města s novou adresou www.budisov.eu. Spolu s Dolním Benešovem obdržely budišovské webové stránky od redaktorů regionálních novin nejvyšší ohodnocení.
- Zuzana Beranová z Opavy vydala životopisnou knihu o Joy Adamsonové „Setkání se smrtí“ s podtitulem „Příběh opavské rodačky J.Adamsonové. Na autogramiádě se s ní představila i budišovské veřejnosti.
- budišovský Klub důchodců navštívili hosté až z ostrova Mauritiku
- v rámci mezinárodní výstavy Flora Olomouc získala III. místo v soutěži aranžování květin paní Renata Havlická-Sventková, budišovská rodačka. Do svého aranžmá zakomponovala i břídlíci
- Lucie Konečná – členka reprezentačního týmu ČR v agility, který se stal mistrem Evropy v agility juniorů 2007
- nejvyšší ocenění – Zlatou medaili prof. MUDr. J.Jánského obdržel Bohumil Kyznar za bezplatné dárkovství krve
- navštívili město představitelé města Skuteč, které zaujala prezentace Muzea břídlíce na webových stránkách. Přijeli za zkušenostmi s realizací muzejní expozice
- se uskutečnila mezinárodní konference Piaristé v Čechách a na Moravě ve spolupráci s Univerzitou Karlovou, Vídeňskou univerzitou, Českou astronomickou společností, s městy s významnou činností piaristů v jejich historii. Konference se uskutečnila u příležitosti 160ti let od úmrtí F.C.I. Halašky
- se uskutečnil republikový dvouhodinový závod motocyklů Mitas Cross Cantry. Dalším závodem byl Enduro Cup za účasti rekordního počtu závodníků – 150 jezdců
- byla otevřena MVDr. Vaňkem veterinární ambulance pro širokou chovatelskou veřejnost
- mateřská škola vydala brožuru o historii a současnosti MŠ
- se uskutečnilo první setkání zástupců občanského sdružení Mariánka (u Bratislavy), kde se nacházel jediný břídlícový důl na Slovensku. Byly navrženy první body Smlouvy o vzájemné spolupráci.
- Jindřich Machala z Libavé vydal 1. vydání Kroniky libavské
- nezaměstnanost činila 14,42% práceschopného obyvatelstva.

Z historických materiálů, zápisů, z Budišovských zpravodajů a kronik vybrala
Helena Malušová